YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)
6 päivänä kesäkuuta 2002 *

Asiassa C-360/00,

jonka Bundesgerichtshof (Saksa) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Land Hessen

vastaan

G. Ricordi & Co. Bühnen- und Musikverlag GmbH

ennakkoratkaisun EY:n perustamissopimuksen 6 artiklan ensimmäisen kohdan (josta on muutettuna tullut EY 12 artiklan ensimmäinen kohta) tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja P. Jann sekä tuomarit S. von Bahr, A. La M. Wathelet (esittelevä tuomari) ja C. W. A. Timmermans,

julkisasiamies: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Land Hessen, asiamiehenään Rechtsanwalt H. L. Bauer,

— G. Ricordi & Co. Bühnen- und Musikverlag GmbH, asiamiehenään Rechtsanwalt O. Brändel,

— Saksan hallitus, asiamiehinään A. Dittrich ja W.-D. Plessing,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään K. Banks, avustajanaan Rechtsanwalt W. Berg,

ottaen huomioon esittelevän tuomarin kertomuksen,

kuultuaan julkisasiamiehen 28.2.2002 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Bundesgerichtshof on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 30.3.2000 tekemällään välipäätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 28.9.2000, EY 234 artiklan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen EY:n perustamissopimuksen 6 artiklan ensimmäisen kohdan (josta on muutettuna tullut EY 12 artiklan ensimmäinen kohta) tulkinnasta.

2 Tämä kysymys on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Land Hessen sekä teatteri- ja musiikkikappaleiden kustantamo G. Ricordi & Co. Bühnen- und Musikverlag GmbH (jäljempänä Ricordi) ja joka koskee italialaisen säveltäjän Giacomo Puccinin oopperan La Bohème esitysoikeuksia kausina 1993/1994 ja 1994/1995.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Kansalliset oikeusjärjestykset

3 Pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikaan taiteellisia ja henkisiä teoksia suojattiin Saksassa Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechtella (tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista annettu laki), sellaisena kuin se oli voimassa vuonna

1965 (Bundesgesetzblatt 1965 I, s. 1273; jäljempänä UrhG). Tässä laissa tehtiin ero Saksan kansalaisten teosten ja ulkomaisten tekijöiden teosten suojan osalta.

4 Kun ensiksi mainitut saivat suojan kaikkiin teoksiin, olipa ne julkistettu tai ei ja riippumatta siitä, missä teos esitettiin ensimmäisen kerran (UrhG:n 120 §:n 1 momentti), viimeksi mainituille tämä suoja annettiin vain ensimmäisen kerran tai 30 päivän kuluessa ensimmäisestä esityksestä Saksan alueella esitettyjen teosten osalta (UrhG:n 121 §:n 1 momentti).

5 Muissa tapauksissa ulkomaisten tekijöiden oikeuksia suojattiin kansainvälisin sopimuksin (UrhG:n 121 §:n 4 momentti).

6 Saksan lainsäädännön mukainen tekijänoikeussuoja päättyy, kun tekijän kuolemaa seuraavan tammikuun ensimmäisestä päivästä on kulunut 70 vuotta (UrhG:n 64 ja 69 §).

7 Italian oikeudessa tekijänoikeus on tekijänoikeuksista ja lähioikeuksista 22.4.1941 annetun lain nro 633 (GURI nro 166, 16.7.1941) 25 §:n ja 20.7.1945 annetun asetuksen nro 440 (GURI nro 98, 16.8.1945) 1 §:n nojalla voimassa 56 vuotta tekijän kuolemasta.

Kansainvälinen oikeus

8 Tärkein tekijänoikeuksien suojaamista koskeva kansainvälinen sopimus on kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta tehty Bernin yleissopimus

(24.7.1971 tarkistettu Pariisin sopimuskirja), jota sovelletaan pääasiaan sellaisena kuin se on muutettuna 28.9.1979 (jäljempänä Bernin sopimus).

9 Bernin sopimuksen 7 artiklan 1 kappaleen mukaan suoja on voimassa tekijän elinajan ja 50 vuotta hänen kuolemastaan. Sen 5 kappaleessa täsmennetään, että 50 vuoden määräaika lasketaan kuolemaa seuraavan vuoden tammikuun ensimmäisestä päivästä. Saman artiklan 6 kappaleen mukaan sopimuspuolet voivat kuitenkin myöntää pitemmän suoja-ajan.

10 Bernin sopimuksen 7 artiklan 8 kappaleessa otetaan käyttöön niin sanottu suoja-aikojen vertailua koskeva järjestelmä. Kyseisen määräyksen mukaan suoja-aika määräytyy aina sen maan lainsäädännön mukaan, jossa suojaa vaaditaan. Kuitenkaan suoja-aika ei ole teoksen alkuperämaassa määrättyä suoja-aikaa pitempi, jollei sen maan lainsäädännöstä, jossa suojaa vaaditaan, muuta johdu, eikä näin ole Saksan lainsäädännössä.

11 Bernin sopimuksen 7 artiklan 8 kappaleessa sallitut rajoitukset on toistettu teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista tehdyn sopimuksen 3 artiklan 1 kappaleessa. Kyseinen sopimus sisältyy Maailman kauppajärjestön perustamissopimuksen, joka on hyväksytty yhteisön puolesta sen toimivaltaan kuuluvissa asioissa 22 päivänä joulukuuta 1994 tehdyllä neuvoston päätöksellä 94/800/EY (EYVL L 336, s. 1), liitteeseen 1 C. Tämän sopimuksen 9 artiklassa määrätään myös, että allekirjoittajavaltioiden on noudatettava Bernin sopimuksen 1—21 artiklaa sekä sen liitettä.

Yhteisön oikeus

12 EY:n perustamissopimuksen 6 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään seuraavaa:

"Kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä on kiellettyä tämän sopimuksen soveltamisalalla, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän sopimuksen erityismääräysten soveltamista."

Pääasian oikeudenkäynti ja ennakkoratkaisukysymys

13 Ricordilla on 29.11.1924 kuolleen Puccinin oopperan La Bohème esitysoikeudet (ks. julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksen 13 kohta ja sitä seuraavat kohdat). Land Hessen hallinnoi Wiesbadenin (Saksa) Staatstheateria (teatteri).

14 Kausina 1993/1994 ja 1994/1995 Wiesbadenin Staatstheater järjesti useita esityksiä kyseisestä oopperasta ilman Ricordin suostumusta.

15 Ricordi väitti eräässä Landgerichtissa (Saksa), että Puccinin teoksia suojattiin Saksassa EY:n perustamissopimuksen kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän

kiellon vuoksi Saksan oikeudessa säädetyn 70 vuoden ajanjakson ajan, eli 31.12.1994 asti.

16 Land Hessen väitti sitä vastoin, että oopperaan La Bohème oli sovellettava Italian oikeudessa säädettyä 56 vuoden suoja-aikaa, joten tätä teosta koskeva tekijänoikeussuoja olisi päättynyt 31.12.1980.

17 Asiaa käsitellyt Landgericht hyväksyi Ricordin vaatimuksen. Land Hessenin tekemää valitusta ei hyväksytty. Tämän seurauksena se teki Revision-valituksen.

18 Bundesgerichtshof toteaa ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevassa päätöksessään, että koska ooppera La Bohème esitettiin tehtyjen toteamusten mukaan ensimmäisen kerran Italiassa eikä Saksassa, pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikaan sitä suojattiin Saksassa UrhG:n 121 §:n 4 momentin mukaisesti ainoastaan kansainvälisin sopimuksin.

19 Koska Saksan oikeuteen ei sisälly poikkeusta periaatteesta, jonka mukaan suoja-aika ei ole teoksen alkuperämaassa vahvistettua suoja-aikaa pitempi, Bernin sopimuksen 7 artiklan 8 kappaleen perusteella oopperan La Bohème suoja-aika Saksassa rajoittui näin ollen Italian oikeudessa säädetyn suoja-ajan pituuteen ja olisi siis päättynyt vuonna 1980.

20 Bundesgerichtshofin mukaan pääasian ratkaisu riippuu siitä, sovelletaanko siihen EY:n perustamissopimuksen 6 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitettua kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoa.

21 Kansallisen tuomioistuimen mielestä on epäselvää, sovelletaanko EY:n perustamissopimuksen 6 artiklan ensimmäisessä kohdassa säädettyä syrjintäkieltoa tekijänoikeussuojaan siinä tapauksessa, että tekijä oli kuollut, kun kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kielto tuli voimaan yhteisössä. Tätä kieltoa on sovellettu sekä Saksan liittotasavallassa että Italian tasavallassa 1.1.1958 alkaen, kun taas Puccini kuoli vuonna 1924.

22 Näissä olosuhteissa Bundesgerichtshof päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko EY 12 artiklan ensimmäisen kohdan mukaista syrjintäkieltoa sovellettava, jos teoksen ulkomainen tekijä oli jo kuollut silloin, kun perustamissopimus tuli voimaan siinä valtiossa, jonka kansalainen hän oli, jos muussa tapauksessa kansallinen oikeus johtaisi epäyhdenvertaiseen kohteluun verrattaessa toisiinsa ulkomaisen tekijän teosten ja niin ikään ennen perustamissopimuksen voimaantuloa kuolleen kotimaisen tekijän teosten saamaa suoja-aikaa?"

Ennakkoratkaisukysymys

23 Kansallinen tuomioistuin pyrkii kysymyksellään selvittämään, onko EY:n perustamissopimuksen 6 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitettua syrjintäkieltoa sovellettava tekijänoikeussuojaan myös siinä tapauksessa, että tekijä oli kuollut ETY:n perustamissopimuksen tullessa voimaan siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalainen hän oli, ja mikäli näin on, onko se esteenä sille, että jäsenvaltion

lainsäädännössä muiden jäsenvaltioiden kansalaisten teoksille myönnetty suoja-aika on lyhyempi kuin maan omien kansalaisten teoksille myönnetty suoja-aika.

24 Aluksi on huomattava, että tekijänoikeus ja lähioikeudet kuuluvat erityisesti yhteisön sisäiseen tavaroiden ja palvelujen kauppaan kohdistuvien vaikutustensa vuoksi EY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat C-92/92 ja C-326/92, Phil Collins ym., tuomio 20.10.1993, Kok. 1993, s. I-5145, Kok. Ep. XIV, s. 385, 27 kohta).

25 Tämän jälkeen on todettava, että se, että tekijä oli kuollut, kun ETY:n perustamissopimus tuli voimaan siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalainen hän oli, ei estä soveltamasta EY:n perustamissopimuksen 6 artiklan ensimmäistä kohtaa.

26 Tekijänoikeuteen voivat nimittäin vedota paitsi tekijä, myös tämän oikeudenhaltijat (ks. em. yhdistetyt asiat Phil Collins ym., tuomion 35 kohta). On selvää, että pääasiassa kyseessä olevalla tekijänoikeudella oli edelleen vaikutuksia Giacomo Puccinin oikeudenhaltijoiden kannalta, kun ETY:n perustamissopimus tuli voimaan (ks. asia C-162/00, Pokrzeptowicz-Meyer, tuomio 29.1.2002, Kok. 2002, s. I-1049, 49 ja 50 kohta, ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

27 Tämän jälkeen on tutkittava, onko pääasiassa kyseessä oleva, UrhG:ssä säädetty saksalaisten ja ulkomaisten tekijöiden välinen erilainen kohtelu ristiriidassa yhteisön oikeuden kanssa.

28 Land Hessen väittää, että tämä erilainen kohtelu johtuu jäsenvaltioiden lainsäädännön eroista.

29 Se vetoaa siihen, että Bernin sopimuksen 7 artiklan 8 kappaleen mukaisessa suoja-aikojen vertailussa kriteerinä ei ole kansalaisuus, vaan alkuperämaa. Kukin jäsenvaltio vahvistaa suoja-ajan pituuden, ja tämä voi vapaasti pidentää lainsäädännössään vahvistettua suoja-aikaa ja kyseisen määräyksen nojalla siis myös ulkomailla asuviin kansalaisiinsa sovellettavaa suoja-aikaa. Näin ollen kansallinen lainsäädäntö ei ole mielivaltainen vaan objektiivinen erotteluperuste. Suoja-ajan pituus liittyy Land Hessenin mielestä vain välillisesti tekijän kansalaisuuteen.

30 Tätä tulkintaa ei voida hyväksyä.

31 Vaikka on selvää, ettei EY:n perustamissopimuksen 6 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoiteta niitä kohtelun eroavuuksia ja vääristymiä, joita niille henkilöille ja yrityksille, joihin yhteisön oikeutta sovelletaan, aiheutuu eri jäsenvaltioiden lainsäädännön eroista silloin kun nämä lainsäädännöt koskevat kaikkia niiden soveltamisalaan kuuluvia henkilöitä objektiivisin perustein ja suoraan tai välillisesti kansalaisuudesta riippumatta, siinä kielletään "kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä". Näin ollen kyseisessä määräyksessä edellytetään, että jäsenvaltiot takaavat yhteisön oikeuden soveltamisalaan kuuluvassa tilanteessa täysin yhdenvertaisen kohtelun omille kansalaisilleen ja muiden jäsenvaltioiden kansalaisille (ks. vastaavasti em. yhdistetyt asiat Phil Collins ym., tuomion 30 ja 32 kohta).

32 UrhG:n 120 §:n 1 momentin ja 121 §:n 1 momentin on todettava merkitsevän kansalaisuuteen perustuvaa suoraa syrjintää.

33 Siltä osin kuin Bernin sopimuksen 7 artiklan 8 kappaleessa annetaan Saksan liittotasavallalle oikeus ulottaa Saksan oikeuden mukainen 70 vuoden suoja-aika ulkomaisen tekijän oikeuksiin, tämän määräyksen mukainen suoja-aikojen vertailumenetelmä ei voi oikeuttaa näissä UrhG:n säännöksissä vahvistettua suoja-aikojen pituutta koskevaa erilaista kohtelua saksalaisen tekijän ja toisen jäsenvaltion kansalaisuutta olevan tekijän oikeuksien välillä.

34 Edellä esitetyn perusteella ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että EY:n perustamissopimuksen 6 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitettua syrjintäkieltoa on sovellettava tekijänoikeussuojaan myös siinä tapauksessa, että tekijä oli jo kuollut ETY:n perustamissopimuksen tullessa voimaan siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalainen hän oli, ja että se on esteenä sille, että jäsenvaltion lainsäädännössä muiden jäsenvaltioiden kansalaisten teoksille myönnetty suoja-aika on lyhyempi kuin maan omien kansalaisten teoksille myönnetty suoja-aika.

Oikeudenkäyntikulut

35 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Saksan hallitukselle ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Bundesgerichtshofin 30.3.2000 tekemällään päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

EY:n perustamissopimuksen 6 artiklan ensimmäisessä kohdassa (josta on muutettuna tullut EY 12 artiklan ensimmäinen kohta) tarkoitettua syrjintäkieltoa on sovellettava tekijänoikeussuojaan myös siinä tapauksessa, että tekijä oli jo kuollut ETY:n perustamissopimuksen tullessa voimaan siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalainen hän oli. Se on esteenä sille, että jäsenvaltion lainsäädännössä muiden jäsenvaltioiden kansalaisten teoksille myönnetty suoja-aika on lyhyempi kuin maan omien kansalaisten teoksille myönnetty suoja-aika.

Jann von Bahr

La Pergola Wathelet Timmermans

Julistettiin Luxemburgissa 6 päivänä kesäkuuta 2002.

R. Grass P. Jann

kirjaaja viidennen jaoston puheenjohtaja